

Nacionālās arhitektūras padomes sēde

2025.gada 12.martā plkst:13:00 Kultūras ministrijā,
Lielajā zālē un *Teams* tiešsaistē

Protokols 1/2025

Dalībnieki klātienē: Gatis Didrihsons, Anda Kursiša, Andris Kronbergs, Brigita Bula, Gunta Grikmane, Liene Adumāne-Vāvere, Dace Vilsone, Baiba Mūrniece, Līna Birzaka-Priekule, Agnese Rupenheite, Lāsma Krastiņa- Sidorenko.

Attālināti: Uģis Kaugurs, Inguna Jekale, Ilma Valdmane, Ina Ločmele.

Vadītāja: Gatis Didrihsons.

Dienaskārtības jautājumi:

1. MK grozījumu projekts MK 19.08.2014. noteikumos NR.500 "Vispārīgie būvnoteikumi" par obligātās autoruzraudzības regulējuma atcelšanu, kas ar KM un LAS uzturētajiem iebildumiem tiek virzīts izskatīšanai Ministru kabinetā.
MK noteikumi Nr.500 "Vispārīgie būvnoteikumi" - 10.nodaļa "Autoruzraudzība.
Ziņo: Dace Vilsone.
2. KM progresa ziņojums Stratēģiskās vadības tematiskajā komitejā par normatīvo regulējumu arhitektūras ideju konkursu organizēšanai un vēsturisko zemes vienību robežu pārkārtošanai pilsētu vēsturiskajos centros.
Ziņo: Agnese Rupenheite.

1.MK grozījumu projekts "Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 19. augusta noteikumos Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi"" par obligātās autoruzraudzības atcelšanu.

D.Vilsone iepazīstina klātesošos ar Ekonomikas ministrijas virzīto grozījumu projektu Ministru kabineta 19.08.2014. gada noteikumos NR.500 "Vispārīgie būvnoteikumi", kurā tiek paredzēts mainīt spēkā esošo autoruzraudzības regulējumu – 10. nodaļā "Autoruzraudzība".Grozījumu projekts paredz izslēgt būtiskākās autoruzraudzību regulējošās normas, nosakot, ka autoruzraudzība ir brīvprātīga, saglabājot to kā obligātu vienīgi valsts aizsargājamiem kultūras pieminekļiem.

D.Vilsone pateicas Latvijas Arhitektu savienībai (LAS), kura aktīvi aizstāv autoruzraudzības saglabāšanu un palīdz formulēt viedokļus.

Informācijai:

Kopš 2023.gada decembra Kultūras ministrija (KM) kopā ar LAS ir vairākkārtīgi sniegusi atzinumus ar iebildumiem par obligātās autoruzraudzības saglabāšanu Tiesību aktu portālā (TAP), kā arī iebildumus arī starpministriju saskaņošanas sanāksmēs 2024.gada nogalē. KM, LAS un VNĪ pārstāvji Dace Vilsone (KM), Dzintra Purviņa(KM), Anda Kursiša (LAS) un Ineta Tumaševska (VNĪ) tikās ar EM pārstāvjiem Būvniecības departamenta direktori O.Feldmani un A.Lazarevu šā gada 4.martā, lai piedāvātu kompromisa risinājumu autoruzraudzības jautājuma risināšanā.

2025.gada 6.marta Valsts sekretāru sanāksmē (VSS) KM pauda savu pozīciju attiecībā uz autoruzraudzības jautājumu regulējumu. KM piedāvājums ierakstam MK protokollēmumā: "Noteikt, ka noteikumu projekts tiek virzīts tālāk saskaņošanai Ministru kabinetā, izņemot noteikumu projekta **X.nodaļu "Autoruzraudzība"** kopumā, kur autoruzraudzības regulējums tiek saglabāts esošajā Ministru kabineta 2014. gada 19. augusta noteikumu Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi" redakcijā līdz topošā nacionālā standarta "Būvprojekta sastāvs" projekta pabeigšanai, kad būs iespējams identificēt objektīvi nepieciešamās izmaiņas autoruzraudzības regulējumā." 2025.gada 6.marta VSS sanāksmes protokolā Nr.8. tika 3.punktā tika atzīmēts: "3. Atzīmēt, ka attiecībā uz autoruzraudzības jautājumu regulējumu Kultūras ministrija uztur spēkā atzinumā minētos iebildumus (noteikumu 102., 105., 108., 109., 110., 113., 114., 115. un 116. punkts), kā arī iebildumus uztur spēkā Latvijas arhitektu savienība. "

D.Vilsons uzsver, ka Valsts sekretāru sanāksme ir institūcija, kur tiek tuvināti pretēji viedokļi – šoreiz katra puse palika pie sava viedokļa. EM pārliecība, ka grozījumi MK noteikumiem Nr.500 Vispārīgie būvnoteikumi ir jāvirza tālāk saskaņošanai uz Ministru kabinetu. Savukārt KM pauda iebildumu, ka nav gatavi saskaņot šo tiesību aktu. Ņemot vērā to, kādas gaidas ir ministru prezidentes virzītajām administratīvā sloga mazināšanas jautājumiem, negribētos pieļaut situāciju, ka MK noteikumu grozījumi šādā redakcijā nonāktu Ministru kabinetā apspriešanā, kur notiktu jau politiska cīņa.

2025.gada 6.marta VSS tika piedāvāts priekšlikums formulēt tās ēku grupas vai situācijas, kurās autoruzraudzība ir būtiska un saglabājama. KM priekšlikums VSS sanāksmē bija noteikt 6 mēnešu periodu, kurā vienlaikus ar nacionālā standarta "Būvprojekta sastāvs" izstrādi tiek noteikts arī tvērums, kurā tiek piemērota obligātā autoruzraudzība. EM ieskatā – autoruzraudzība ir vajadzīga, bet katrs rūpīgs pasūtītājs pats izvēlēsies to veikt brīvprātīgā kārtā. Tas runā pretī tam, ka jebkurš pasūtītājs vēlas pēc iespējas racionālākiem līdzekļiem, lieki netērējot budžetu, realizēt savu projektu.

EM piekrita virzīt sagatavoto grozījumu projektu uz MK sēdi, un pēc 6 mēnešiem vēlreiz debatēt un atvērt MK noteikumus Nr.500 jauniem grozījumiem.

D.Vilsons uzsver, ka Pēc VSS ir notikusi arī saruna ar premjeres biroju, esam pieteikušies un būs iespēja atrast abu pušu kompromisa risinājumu. Lai runātu nozares vārdā un atrastu kompromisu, Kultūras ministrijai ir nepieciešams nozares viedoklis par diviem jautājumiem:

- 1) vai nozare piekrīt, ka obligātās autoruzraudzības piemērošanai tiek piemēlēts koncentrēts tvērums, neaizskarot inženierbūves – fokusējoties, piemēram uz būvēm, kurām bijuši metu konkursi, publiskajām ēkām, sabiedriski nozīmīgām ēkām un tamlīdzīgi.
- 2) konsultācijās ar premjeres biroju tika norādīts, ka 6 mēneši ir pārāk garš periods. Jautājums, vai nozare var 2 mēnešu laikā sakoncentrēties un rast atbildes uz minētajiem jautājumiem.

EM dažādos formātos daudz tiek diskutēts par vispārējiem būvnormatīviem, EM nereti uzsver, ka lielākā daļa arhitektu atbalsta un pauž viedokli, ka autoruzraudzība ir lieka. Tāpēc ir svarīgi NAP formulēt arhitektūras nozares viedokli.

A.Kursiša. Jautājumam ir divas daļas : objektu zonu tvērums un tehniskā satura tvērums, kas izkristalizēsies strādājot pie nacionālā standarta “Būvprojekta sastāvs”. Šobrīd ir izveidojusies laba sadarbība ar inženieru organizācijām. No LAS valdes viedokļa var teikt, ka 2 mēnešos šo paveiksim. Objektu sarakstu, kuriem vajadzīga autoruzraudzība, varētu izstrādāt sadarbībā ar Kultūras ministriju un publiskajiem pasūtītājiem, savukārt tehnisko daļu – var veikt LAS un citas profesionālās organizācijas.

A.Kursiša atgādina, ka LAS sniegtajos iebildumos TAP jau 2023.gada decembrī tika norādīts, ka ir nepieciešamas vadlīnijas autoruzraudzībai. Nebija pārliecības, ka to var izdarīt 2 mēnešu termiņā, bet struktūru/pamatu varētu sagatavot.

B.Bula. Jautājums – kurš ir teicis un pierādījis, ka autoruzraudzība ir birokrātisks slogs, un kas to rada? Kuras organizācijas iestājas pret obligāto autoruzraudzību?

D.Vilsons. Pie katra mezgla, pie katras izmaiņas būvprocesā ir vajadzīgs autora paraksts, un iespējams, ka šo saskata arī kā papildu slogu arhitektiem. EM šobrīd virza ideju, ka būvprojekta – projektēšanas stadijas turpinās līdz objekta nodošanai ekspluatācijā. Tas savukārt nozīmē, ka raugoties no būvprocesa viedokļa, katra izmaiņa notiek autora vadīta. Autors visu laiku seko līdzī būvprocesam. EM vēlas saprast, kas paliek ārpus būvprocesa.

B.Bula. Tikai autors var vislabāk redzēt, kā nomainot vienu materiālu, detaļu vai risinājumu, tas var atstāt iespaidu uz projektu kopumā.

A.Kursiša. Ierosinājumus ir iesniegusi FICIL – ārvalstu investoru padome, un FICIL ierosinājums bija pārskatīt autoruzraudzību, nevis no tās atteikties. Prasību turpināja uzturēt Nekustamo īpašumu attīstītāju asociācija.

G.Grikmane. Notika vērtīga diskusija Arhitektūras likuma kontekstā, kurām būvēm, būvju grupām būtu nepieciešami arhitektūras konkursi. Šobrīd tiek identificētas būvju grupas un gadījumi, kad būtu nepieciešami konkursi. Šiem gadījumiem varētu attiecināt autoruzraudzību – piem., objekts tiek īstenots par publisko finansējumu, arī par privātiem līdzekļiem īstenoti objekti, kuriem ir publiska funkcija u.c.. Turklāt jārunā ne tikai par ēku, bet arī tai piegulošo teritoriju. Ja ir jau runāts ar pašvaldībām, tad vajadzētu turpināt diskusiju. Un jau tuvākajā laikā būtu vajadzīga arī LAS padomes diskusija.

A.Kursiša. LAS konsekvēnti ir iestājušies, ka izmaiņas jāskata kontekstā ar nacionālā standarta “Būvprojekta sastāvs” izstrādi un jāizstrādā autoruzraudzības vadlīnijas. LAS gatavība sarunai ir jau kopš 2023.gada decembra, lai šāda diskusija notiktu.

L.Adumāne-Vāvere. Autoruzraudzība obligāti ir saglabājama būvēm, kurās ir iesaistīti publiski līdzekļi un kur pasūtītājam nav attiecīgās pieredzes (pašvaldība vai valsts institūcija). Ja pasūtītājs paliek bez vidutāja – arhitekta, kas ir būvprojekta autors, tad saskaroties ar būvnieku, kurš piedāvās samazināt izmaksas, tas būs sliktākais scenārijs. Ja trūkst arhitekta, tā ir viskritiskākā zona. Privātajā sektorā pasūtītājs ir ieinteresēts sadarboties ar arhitektu būvniecības procesā, bet būvēm, kas top par publisko finansējumu, trūkst atbalsta punkta.

G.Grikmane. Ierosina formulējumu no Arhitektūras likumprojekta, kas attiektos uz autoruzraudzību: “Trešās grupas publisku ēku jaunbūvēm, arhitektūras pieminekļu un kultūrvēsturiski vērtīgu ēku pārbūvei (mainot to būvapjomu), trešās grupas inženierbūvju, kas paredzētas publiskiem pasākumiem un šo būvju ārtelpai, ja visos minētajos gadījumos būvniecības ierosinātājs ir publiska persona vai ēka paredzēta publiskas personas lietošanai.

4) laukumu, parku, promenāžu un gājēju ielu jaunbūvēm un pārbūvēm valstpilsētās, valsts un reģiona nozīmes pilsētbūvniecības kultūras pieminekļos, botānisko dārzu jaunbūvēm un pārbūvēm.”

A.Kronbergs. Virziens, ka obligātā autoruzraudzība tiek svītrotā no likumdošanas, ir nepareizs un bīstams. Autoruzraudzība ir svarīga arī inženierbūvēm, jo arī tās veido dzīvojamo vidi – tilti, stadioni. Būvēm, ko lieto visa sabiedrība, ir svarīga autoruzraudzība. Arhitekts kā autors var pasargāt to no dažādām ietekmēm, piemēram, naudas ietekmes. Tā ir arhitekta profesijas misija, ja ir kaut kas labi izdomāts, tad vēlamies to aizsargāt.

B.Bula ierosina definēt dažādas pakāpes autoruzraudzībai, kā tā tiek nodrošināta.

A.Kursiša. Par obligāto autoruzraudzību ir svarīgi divi aspekti – tā ir nepieciešama ne tikai jaunbūvēm, bet arī pārbūvēm (tām būvju grupām, kas jau tika minētas iepriekš). Jo šobrīd pēc tehniskās apsekošanas lielākā daļa kvalitātes problēmu ir attiecināmas tieši uz pārbūvēm. Būvinženieru spēja izstrādāt 100 % gatavus risinājumus, kurus pēc tam nav iespējams/nedrīkst mainīt, ir saistīta ne tikai ar estētiskiem aspektiem, bet galvenokārt arī ar drošības faktoriem. Obligātās autoruzraudzības advokāti ir arī ceļu inženieri, tieši saistībā ar publiskā finansējuma izlietojuma kontroles “vairāku acu” principu.

G.Grikmane. EM ieskatā – ir jāspēj uzbūvēt atbilstoši pieciem būvprojekta projektēšanas posmiem, savukārt prakse liecina, ka pasūtītājs parasti vairāk par diviem projektēšanas posmiem nepasūta, uzskatot, ka to izdarīs kāds cits. Pastāv risks, ka pēc izvēlēta metu konkursa projekta turpmākajā procesā projekts tiek īstenots iepirkumā pēc *design and build* metodes, kur autoruzraudzība vispār nav iespējama. Tas nozīmē, ka sākotnējā autora/ arhitekta ideja nekādi nekorelē ar to, kas tiks uzbūvēts. Autoruzraudzībai būtu jābūt pēc jēgas, ka autors seko sava darba realizācijai līdz būvprocesa pabeigšanai.

A.Kronbergs atzīme, ka līdz ar BIS sistēmas ieviešanu, autoruzraudzība ir kļuvusi daudz birokrātiskāka un formālāka – jautājums bieži vien ir par formu, kā to dara, nevis par saturu.

U.Kaugurs. Autoruzraudzības birokrātiskā puse BIS sistēmā aizņem daudz vairāk laika visām pusēm, ieskaitot arī pašu autoru, kur šajā procesā tieši pretēji vajadzētu stiprināt autora lomu. BIS sistēmā vajadzētu paredzēt, ka abas puses – gan pasūtītājs, gan arī autors būtu ieinteresēti autoruzraudzībā. No obligātās autoruzraudzības noteikti nevajadzētu atteikties.

G.Didrihsons atgādina par Davosā deklarācijā paustajiem būvētās vides kvalitātes principiem, un atzīst, ka izslēdzot obligāto autoruzraudzību, notiek attālināšanās no Davosas deklarācijas idejām un vērtībām.

A.Kursiša uzsver, ka vajadzētu noteikt nosacījumus par pārejas noteikumiem ilgākā termiņā. Noteikt, ka MK grozījumos tiek noteikti termiņi nacionālajā standartā “Būvprojekta sastāvs” ietvertajiem projektēšanas posmiem- koncepcijas projekts, skīču projekts, tehniskais projekts. Ja varētu MK grozījumos noteikt, ka Būvvaldē ir jāaskaņo tehniskais projekts nevis darba projekts, tad šis virziens jau būtu uzskatāms par birokrātijas samazināšanu. Diskusijās vajadzētu uzsvērt, ka lietas pareizi sakārtojot, birokrācija samazināsies, jo BIS lietu saskaņošanā būs jāiesniedz mazāks skaits dokumentācijas, kas būtiski ietekmēs gan termiņus, gan pasūtītāja līdzekļus.

B.Bula. Procesu sakārtošana nāks par labu, bet vai tā mazinās slogu – gan valsts pārvaldei, gan sabiedrībai?

NAP formulēto nozares viedoklis par autoruzraudzību skatīt protokola beigās.

2.KM progresa ziņojums Stratēģiskās vadības tematiskajā komitejā par normatīvo regulējumu arhitektūras ideju konkursu organizēšanai un vēsturisko zemes vienību robežu pārkārtošanai pilsētu vēsturiskajos centros. Ziņo: Agnese Rupenheite

D.Vilsone atgādina, ka 2024. gada 2. aprīlī valdības sēdē tika izskatīts informatīvais ziņojums “Par rīcības plānu administratīvā sloga mazināšanai nekustamo īpašumu attīstīšanas jomā”, kurā tika iekļauts jautājums par vienoto regulējumu atklātiem arhitektūras konkursiem pilsētu vēsturiskajos centros, kā arī vēsturisko zemes vienību robežu nozīme mantojuma saglabāšanā. Identificētā problēma – arhitektūras risinājumu saskaņošanas kārtība pilsētu vēsturiskajos centros ir laikietilpīga un sarežģīta, atšķirīga katrā pašvaldībā, kā rezultātā tiek būtiski traucēta īpašumu attīstība.

Informācijai:

Ar informatīvo ziņojumu Ekonomikas ministrijai un Kultūras ministrijai tika dots uzdevums - izvērtēt nepieciešamību nostiprināt normatīvā regulējuma līmenī prasības arhitektūras konkursiem un vēsturisko robežu iespējamai pārkārtošanai pilsētu vēsturiskajos centros. 2024.gadā jūlijā 2024.gada 9.jūlijā Stratēģiskās vadības tematiskajā komitejā (Ministru prezidenta 09.11.2023. rīkojums Nr. 2023/1.2.1.-286) Kultūras ministrija sniedza prezentāciju “Par administratīvā sloga mazināšanu kultūras pieminekļu aizsardzības jomā”. Komitejā tika pieņemts lēmums Valsts kancelejai Inovācijas laboratorijā organizēt domapmaiņu (inovācijas sprints) starp Kultūras ministriju, Ekonomikas ministriju, Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministriju, Nacionālo kultūras mantojuma pārvaldi, Rīgas valstspilsētas pašvaldību, Latvijas Arhitektu savienību un Nekustamā īpašuma attīstītāju aliansi, lai objektīvi izvērtētu kultūras pieminekļu aizsardzības regulējuma ietekmi uz būvniecības nozari un identificētu potenciālos risinājumus, kas nevājina pieminekļu aizsardzību, un identificētu nepieciešamos grozījumus normatīvajā regulējumā. Kultūras ministrijai tika uzdots atbilstoši diskusijas rezultātiem un identificētajiem risinājumiem izstrādāt un iesniegt izskatīšanai Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu ar priekšlikumiem grozījumiem normatīvajā regulējumā kultūras pieminekļu aizsardzības un mājokļu, telpiskās vides attīstības un ekonomiskās politikas mijiedarbībai.

D.Vilsons atzīst, ka Valsts kancelejas organizētais ideju sprints bija vērtīgs, jo deva iespēju dalībniekiem apmainīties arī ar asiem, diametrāli pretējiem viedokļiem. 18.martā Kultūras ministre A.Lāce piedalīsies Stratēģiskās vadības tematiskajā komitejā, kurā tiks skatīts KM progresa ziņojums par normatīvo regulējumu arhitektūras ideju konkursu organizēšanai un vēsturisko zemes vienību robežu pārkārtošanai pilsētu vēsturiskajos centros.

Agnese Rupenheite iepazīstina klātesošos ar KM progresa ziņojumu par paveikto.

Informācijai

No 2024. gada augusta līdz novembrim notika iesaistīto pušu domapmaiņa (inovācijas sprints) Valsts kancelejas Inovācijas laboratorijā. Domapmaiņas uzdevums bija **pārskatīt normatīvo regulējumu arhitektūras ideju konkursu organizēšanai un vēsturisko zemes vienību robežu pārkārtošanai pilsētu vēsturiskajos centros.**

Inovācijas sprinta norise notika trīs posmos:

Izpētes posmā tika veikta normatīvo aktu analīze, veicot iesaistīto pušu intervijas: 13 intervijas kopskaitā ar 17 personām (Ekonomikas ministrijas Būvniecības politikas departaments, Rīgas valstspilsētas pašvaldība, Kuldīgas būvvalde, Latvijas Būvziniešu savienība, nekustamā īpašumu attīstītāji, privātā sektora komersanti, NVO, Nekustamā īpašuma apsaimniekotāji, valsts nozīmes kultūras pieminekļa apsaimniekotāji, arhitekti, kas strādā ar kultūras mantojuma objektiem, tostarp Rīgas vēsturiskajā centrā).

Koprades sesiju posmā: 8 sesijās ar iesaistītajām pusēm (kā galvenie - Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, Rīgas valstspilsētas pašvaldības Pilsētas attīstības departaments; papildus iesaistīti - UNESCO Latvijas nacionālā komisija, Nekustamo īpašumu attīstītāju alianse, ICOMOS, arhitekti) tika diskutēti un analizēti procesuāli un normatīvie jautājumi, detalizēti izvērtēti praksē esošo problēmu rašanās cēloņi un iespējamie risinājumi.

Procesa kopsavilkuma posmā tika identificētas problēmas, izveidots būvniecības ieceru īstenošanas procesa ceļa kartes prototips un izvirzīti iespējamie risinājumi.

A.Kursiša informē, ka LAS ir pieteicies projektam un saņēmis Sabiedrības integrācijas foda finansējumu, kur viens no LAS uzdevumiem ir metu konkursu vadlīniju, infografiku un gala rezultātu satura izstrāde (īstenošanas laiks ir no 2025.gada janvāra līdz oktobrim). LAS ir saņēmis projekta finansējumu, bet rezultātu nodrošināt līdz maijam būtu pārāk optimistiski. Dace Kalvāne ir atbildīga par šo projektu. No LAS puses lūgums izpildes termiņu pārcelt uz rudenī.

G.Griksmanis uzsver, ka Arhitektūras likumā ir paredzēta nodaļa, kurā ir regulējums par arhitektūras un ainavu arhitektūras konkursiem (nevis ideju vai metu). Būtu labi, ja plūsmas virzītos paralēli, jo arī likumā tiek noteikta arhitektūras konkursu regulējuma piemērošana. LAS izstrādātās konkursu labas prakses vadlīnijas jau ir, būtu labi salāgot arī ar iecerēto regulējumu Arhitektūras likumprojektā.

A.Rupenheite stāsta, ka VK Inovāciju laboratorijas pārstāvji intervēja un uzklauzīja visu iesaistīto pušu viedokļus. Diemžēl atzīst, ka Rīgas vēsturiskā centra (RVC) saglabāšanas

un attīstības padomes lēmumi visiem nav saistoši, un mēdz būt dažādas to interpretācijas.

G.Grikmane atzīst, ka padome ir konsultatīva, bet RVC padomes lēmumi var būt arī obligāti. Arhitektes praksē ir saskārusies ar lēmumiem/viedokļiem, kas ir konsultatīvi un nav saistoši projekta iesniedzējam – arhitektam, gan arī ar tādiem lēmumiem, kas ir obligāti, ja iesniedzējs ir Rīgas būvvalde. Lielākais šī inovāciju sprinta ieguvums būs, ja tiks izveidots komplekss risinājums, piemēram, rokasgrāmata, kā lietotājam rīkoties Rīgā, lai panāktu ātrāku lēmumu saskaņošanu un atbildi saņemšanu.

A. Kronbergs stāsta, ka Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likumā ir noteikts, ka atsevišķi RVC Saglabāšanas un attīstības padomes lēmumi var būt saistoši Nacionālajai kultūras mantojuma pārvaldei un Rīgas būvvaldei. RVC saglabāšanas un attīstības padomes lielākā vērtība ir demokrātiskā viedokļu daudzveidība.

Nacionālās arhitektūras padomes viedoklis par obligātās autoruzraudzības saglabāšanu

Nacionālā arhitektūras padome* (NAP) šā gada 12.marta sēdē tika informēta par Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijas virzīto grozījumu projektu "Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 19. augusta noteikumos Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi"" (23-TA-2311), kurā paredzēts mainīt spēkā esošo autoruzraudzības regulējumu. Grozījumu projekts paredz izslēgt būtiskākās autoruzraudzību regulējošās normas, faktiski nosakot, ka autoruzraudzība ir brīvprātīga, saglabājot to kā obligātu vienīgi valsts aizsargājamiem kultūras pieminekļiem, kuri veido vien nelielu būvprojektu daļu. Šī iniciatīva nav iepriekš saskaņota ar arhitektūras nozari. Tieši pretēji, Latvijas Republikas Kultūras ministrija, kā arī Latvijas Arhitektu savienība (LAS), kas ir lielākā arhitektu sabiedriskā organizācija mūsu valstī, ir skaidri paudusi savu nostāju vairākkārtīgi sniedzot atzinumus ar iebildumiem gan Tiesību aktu portā (TAP), gan uzturot iebildumus starpministriju saskaņošanas sanāksmē, gan Valsts sekretāru sanāksmē 2024.gada 6.martā, neatbalstot šādu sasteigtu un nepārdomātu lēmumu pieņemšanu.

NAP pārstāvji vēlas īpaši uzsvērt Eiropas mēroga kopīgās arhitektūras politikas aktualitāti un Davosas deklarācijas (kurai ir pievienojusies arī Latvija) vērtības un telpiskās kvalitātes sistēmas principus un kritērijus. Davosas deklarācijā paustās vērtības un kvalitātes sistēma iestājas par augstas kvalitātes būvēto vidi, kas tiks nodota mantojumā nākamajām paaudzēm. Viens no principiem ir Pārvaldība, kas ietver arī konkrētu procesu kvalitatīvu pārvaldību – lēmumu pieņemšanu, caurskatāmību un sabiedrības interešu pārstāvniecību. Atsaucoties arī uz Latvijas Republikas Satversmes 115. punktu, ir būtiski apzināties, ka valsts aizsargā ikviena pamattiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Autoruzraudzības būtība ir arhitektam profesionāli nodrošināt projekta arhitektoniskās kvalitātes uzraudzību visā tā īstenošanas laikā un nepieļaut būvniecības dalībnieku patvaļīgas atkāpes no arhitekta ieceres.

Uzklausot informāciju par grozījumu projekta "Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 19. augusta noteikumos Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi"" virzīšanu Ministru kabinetā, kas būtiski mainīs spēkā esošo autoruzraudzības regulējumu, NAP secina:

- Esošā autoruzraudzības regulējuma nepārdomāta atcelšana ir bīstama kvalitatīvas būvētās vides nodrošināšanas kontekstā. Līdz ar grozījumu stāšanos spēkā autoruzraudzība būtu atceļama lielākajai daļai objektu, tādējādi nav saprotams, kādā veidā turpmāk varētu tikt nodrošināta kvalitatīva vides veidošana.
- Davosas deklarācijā tiek pausts, ka Eiropā sabiedrība saņem arvien sliktāku apbūvēto vidi un būtiska problēma ir tā, ka kultūras nozarei ir "atvēlētas pēdējās rindas zālē, kur priekšā sēž tehniskie un ekonomiskie aprēķini". Rezultātā palielinātos riski, ka sabiedrībai netiek piedāvāta kvalitatīva, iekļaujoša un harmoniska apbūve un dzīves vide. Autoruzraudzības mazināšana ir solis nepareizajā virzienā saskaņā ar Davosas deklarācijas principiem un vērtībām, mazinot tieši arhitektūras un vides kvalitātes uzraudzību.
- Nav saprotams pamatojums, kādā veidā birokrātijas un administratīvā sloga mazināšana attiecināma uz autoruzraudzību, kas lielākoties ir arhitektu profesionālā kompetence nevis valsts pārvaldes funkcija.
- Aizstājot obligāto ar brīvprātīgu autoruzraudzību, ņemot vērā esošo sabiedrības vājo izglītotību un informētību būvētās vides jautājumos, pastāv bažas, ka pasūtītājs, nebūdamas labi informēts un izglītots arhitektoniskās kvalitātes jautājumos, no brīvprātīgas autoruzraudzības iespējas atteiksies. Kā liecina publisko iepirkumu prakse, izšķirošā nozīme bieži vien tiek dota zemākajai cenai publisko būvju projektiem, atmetot it kā liekās funkcijas, kas, savukārt, ir kritiski būtiskas sabiedrības labklājībai un vides kvalitātes ilgtspējai.
- Esošajā autoruzraudzības regulējumā ir iespējami un pat vēlami uzlabojumi, precizējot, kurām būvēm un kuros gadījumos ir obligāti nepieciešama autoruzraudzība, un kuros gadījumos autoruzraudzība varētu tikt veikta brīvprātīgi. Tāpat iekšējā uzraudzības procesu kārtība būtu optimizējama tur, kur šobrīd ir konstatētas liekas administratīvas darbības un dažādu būvniecības procesa dalībnieku pienākumu pārklāšanās. Sadarbībā ar Latvijas Arhitektu savienību, arhitektūras nozares profesionāļi ir gatavi steidzamības kārtībā piedāvāt konkrētus risinājumus, sadarbojoties ar Ekonomikas ministriju, arī būvinženieru profesionālajām organizācijām un citām atbildīgajām institūcijām, lai uzlabotu situāciju.

NAP neiebilst, ka noteikumu projekts "Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 19. augusta noteikumos Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi"" (23-TA-2311), izņemot tā 10.nodaļu "Autoruzraudzība", tiek virzīts tālāk izskatīšanai Ministru kabinetā. Savukārt, 10. nodaļā "Autoruzraudzība" regulējums šobrīd ir saglabājams esošajā MK 2014. gada 19. augusta noteikumu Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi" redakcijā līdz topošā nacionālā standarta "Būvprojekta sastāvs" projekta pabeigšanai, kad būs iespējams identificēt objektīvi nepieciešamās izmaiņas autoruzraudzības regulējumā.

Lai nodrošinātu autoruzraudzības jēgu un būtību būvniecības procesā, rodot kompromisu starp uzraudzības nepieciešamību un formālu administratīvu darbību samazināšanu, NAP pārstāvji piedāvā konkrētu rīcības plānu, kas tiktu īstenots līdz 2025.gada 31.maijam.

1. Saglabāt bez izmaiņām EM virzītajā grozījumu projektā "Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 19. augusta noteikumos Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi"" (23-TA-2311) 10. nodaļu "Autoruzraudzība" līdz jaunas redakcijas formulēšanai un saskaņošanai.
2. "Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 19. augusta noteikumos Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi"" 10.nodaļas "Autoruzraudzība" jaunajā redakcijā, sadarbojoties KM, LAS, profesionālām inženieru organizācijām (t.sk. būvuzraugu), un uzraugošajām institūcijām (EM, BVKB, Būvvaldes), definēt sekojošo:
 - Būves un teritorijas, tajā skaitā sabiedriski nozīmīgas būves, kas tiek īstenotas par publiskā finansējuma līdzekļiem, kam saglabājama obligātā autoruzraudzība, lai nodrošinātu to vides, arhitektūras un inženiertehnisko kvalitāti;
 - Autoruzraudzības darba ietvaru, izslēdzot formālas darbības, un tādas darbības, kas dublējas ar citu būvniecības procesa dalībnieku funkcijām un pienākumiem;
 - MK noteikumu Anotācijā sniegt informāciju par standarta LVS 16310 un Latvijas nacionālā standarta "Būvprojekta sastāvs" ietvaru, un pasūtītāja atbildību pārejas periodā, izvērtējot, vai tā rīcībā esošā vai plānotā būvprojekta detalizācija ir atbilstoša pilnvērtīgai tā realizācijai.

NAP priekšsēdētājs Gatis Didrihsons

Protokolēja: L.Krastiņa- Sidorenko, Dz.Purviņa